

Léleköntő program

Autista spektrum zavarral élő gyermekek korai fejlesztése

Tomka Lilla

tomkalilla@gmail.com

SZTE JGYPK Alkalmazott Pedagógiai Intézet

A Léleköntő program az autizmus spektrum zavarral diagnosztizált gyermekeknek és családjainak segítő program. A program keretén belül elérhető autizmus-specifikus szociális és kommunikációs fejlesztés, mozgásfelmérés és fejlesztés, szülői, gyógypedagógiai és mentálhigiénés tanácsadás. Tanulmányomban a Nem adom fel Alapítvány Léleköntő programját mutatom be saját tapasztalataimon keresztül, amelyeket fél éves munkám során szereztem.

Kulcsszavak: *Autizmus spektrumzavar; szociális és kommunikációs fejlesztés; mozgásfelmérés és -fejlesztés; tanácsadás.*

A féléves összefüggő szakmai gyakorlatomat a Nem Adom Fel Alapítványnál töltöttem. Először az Erzsébet Tábortban találkoztam az említett alapítvánnyal. Megtetszett a munkásságuk, így amikor a választható gyakorlati helyek között megláttam őket, nem volt kérdés számomra, hogy itt szeretném a féléves gyakorlatot eltölteni. Amikor az egyetem felvette a kapcsolatot az intézménnyel, nagyon örültek a megkeresésnek, hiszen az egyik programjukba éppen önkénteseket kerestek. Ez a program a „Léleköntő” elnevezést viseli. A Léleköntő program 2014-ben indult, és autizmus spektrum zavarral élő gyermekeknek és családjainak nyújt segítséget. A helyszínen egyéni és csoportos gyógypedagógiai fejlesztés valósul meg, ami magába foglalja az autizmus-specifikus szociális és kommunikációs fejlesztéseket, mozgásfelmérést és fejlesztést, tervezett szenzomotoros tréning-fejlesztést (TSMT) és zenei interakciós foglalkozásokat. Az alábbi felméréseket is elvégzik: autizmus-specifikus felmérések és longitudinális komplex vizsgálatok. Szülői tanácsadással is foglalkoznak, valamint gyógypedagógiai-, mentálhigiénés- és coaching tanácsadással is. A fő céljuk, hogy az érintett családokat támogassák abban, hogy megtalálják a hitet és a bizalmat, hogy az autizmus spektrum zavarral élő gyermekek és családok is lehetnek boldogok, ha segítséget kapnak és összefogást tapasztalnak. Számos új utat fedeznek fel együttes munkával a szakemberek és a szülők a gyermekek alkalmazkodásának elősegítésére.

1. Léleköntő

A Léleköntő alapvető szemlélete, hogy a korai diagnózist követően a szülőkkel együtt közös célokat tűzzenek ki, intenzív fejlesztést határozzanak meg a gyermekek számára, a közösen felállított célokat elérik, majd újabbakat határozzanak meg. A programon résztvevő családok a segítségnek köszönhetően várhatóan kiegyensúlyozottabban élnek, és az önismeret területén is magasabb szintet érnek el. A közös cél elérése érdekében mind a szülők, mind a szakemberek azért dolgoznak, hogy a gyermek életét jobbá tegyék. További cél a bevont segítők és önkéntesek érzékenyítése, önmaguk jóinak és hasznosnak való megítélése. A segítők, az önkéntesek, a szakemberek és a szülők a környezetüket tovább érzékenyítik, ezáltal hatást gyakorolva a tágabb társadalomra is.

1.1 A Léleköntő programjai

A Léleköntő keretén belül a következő szolgáltatások érhetőek el: intenzív gyógypedagógiai fejlesztő napok, ambuláns fejlesztések, szülői tanácsadás, tréningek, léleköntő táborok, intézményi támogatások és segédfejlesztő képzések. Az intenzív gyógypedagógia fejlesztő napok alkalmával a gyermekek különböző autizmus-specifikus egyéni gyógypedagógiai fejlesztést kapnak. Minden gyermek számára biztosított egy önkéntes vagy segítő, aki az egész nap folyamán minden tevékenységében segíti. Az ambuláns fejlesztések folyamán a szülők kérése alapján kiegészítő foglalkozások is elérhetőek a gyermek számára. Ezek lehetnek például zenei interakciós fejlesztés vagy mozgásfejlesztés. A szülői tanácsadás alkalmával a szakemberek segítenek a szülőknek abban, hogyan értsék meg gyermekük jelzéseit továbbá hogyan működjenek együtt gyermekükkel annak érdekében, hogy gyermekük minél jobban tudjon fejlődni. A szülők és a segítők számára az alapítvány tréningeket szervez, melyek során tematikus előadásokat hallgathatnak meg, közösségfejlesztő gyakorlatokon vehetnek részt, továbbá szülő-coaching és mentálhigiénés segítségnyújtás is elérhető. Ezeken az alkalmakon közösen kiértékelik a szakemberekkel a gyermekek fejlődési eredményeit és személyes visszajelzést is kapnak. Ez a nap a gyermekekről szól és arról, hogy a szülők betekinthesnek a fejlesztésekbe, egyénileg beszélgethetnek a szakemberekkel gyermekeikről, tájékozódhatnak az állapotukról és együtt kitűzhetik az elérendő célokat.¹

Egy másik program a négy napos léleköntő tábor, mely nyáron kerül megrendezésre. A szakemberek a táborban teljesen új gyermekekkel találkoznak, és elkezdik a fejlesztésüket. A tábor alatt a szülőknek olyan praktikákat mutatnak, amelyek segíthetik a mindennapi kommunikációt gyermekükkel. Az intézményi támogatás is megvalósul, melynek

1 A Nem Adom Fel Alapítvány weboldala, www.nemadomfel.hu/lelekonto (2020. december 20.)

keretében szakmai képzés, konzultáció és egyfajta kommunikációs híd kiépítése a cél a programban résztvevő gyermekeket fogadó óvodákkal, bölcsődékkel, iskolákkal. A segítő fejlesztő képzés az intenzív gyógypedagógiai fejlesztő napokon, a nyári táborokban és az intézményi támogatásban résztvevő segítők gyakorlati képzése által valósul meg.

2. A helyszín bemutatása

A Léleköntő Budapesten, a XII. kerületben található. A lakóház környezetében további lakóházak, élelmiszer és más boltok és kávézók találhatók. Az épület, amiben az alapítvány helyet kapott, egy viszonylag régi társasház. A kaputól egy keskeny folyosó vezet a belső nagy ajtóig. Az épületbe lépés után az alagsorba kell menni. Táblák jelzik a Nem Adom Fel Alapítvány elérési útvonalát. Az alagsorban a folyosó végén és a jobb oldalon is található egy-egy ajtó. A folyosó végén található a tornaterem, ahol a gyermekek a napi fejlesztések során TSMT alapú fejlesztőtornát gyakorolnak. A terem igen kicsi, egy felnőtt és egy gyermek fér el benne kényelmesen. A teremben számos eszköz látható, amit a torna során használnak: bordásfal, gördeszka, plafonra szerelhető hinta, trambulín és különböző méretű fitness labdák. Az egyik falon tükör van, ami arra szolgál, hogy a gyermek lássa magát a feladatok alatt. A folyosón lévő másik ajtó mögött található az a helyet, ahol a gyermekek egész nap tartózkodnak. Az ajtón belépve egy hosszú és igen keskeny folyosó tárul elénk. A folyosóról négy ajtó nyílik. A bejárati ajtóval szemben egy nagyobb szoba található, ez a játszószoba. Itt sokféle játék, könyv és kreatív eszköz található. A szobában van három kis asztal, mindegyikhez tartozik három kis szék is. Az asztaloknál szoktak ebédelni a gyermekek, illetve napközben a kreatív foglalkozásokat is itt bonyolítják le. A nap legnagyobb részében a gyermekek itt vannak a segítőikkel. Itt kapnak helyet a reggeli és a napzáró zenés foglalkozások is. A játszószoba jobb oldalán egy irodaszerű szoba található, ahol egy asztal és két szék található, valamint számos játék dobozokba rendezve, polcokon. Ha valamelyik gyermek számára a közös játszószobában túl sok zaj van, akkor ide át lehet vinni, megnyugtatni őt. A játszószobától balra lévő szoba pedig a gyógypedagógiai fejlesztések színtere. Itt számos játék található, illetve egy kisasztal és hozzá illő két kisasztal. A folyosó végén egy fürdőszoba és egy mosdó található. A folyosó bal oldalán mosogató, mikrohullámú sütő, hűtő, tányérok és evőeszközök találhatóak. A szobák összbenyomása nagyon családias, ha viszont a gyermekeket egyszerre hozzák, vagy egyszerre jönnek értük a szülők, igen zsúfolt tud lenni. Az épület szobáin, nyílászáróin, fűtési rendszerén látszik, hogy régen épült.

Én a Léleköntő programban, mint segítő, önkéntes vettem részt. Az én feladatom az volt, hogy a rám bízott gyermekkel legyek egész nap, elkísérem a fejlesztésekre (napi kétszer) és a köztes időben elfoglalom, játszok vele. A program kezdete előtt találkoztam a gyermekkel a saját otthonában, akivel együtt fogom tölteni ezt a fél évet. A személyiségi jogok miatt a kisfiú nevét megváltoztattam. Bende három és fél éves, enyhe fokú autista spektrum zavart állapotot tart meg nála.

3. Foglalkozások

3.1 Egyéni foglalkozások

Bende hetente egy teljes napot töltött az alapítványnál, a többi napon óvodába járt, ezen kívül külön fejlesztésben is részesült. Az intenzív napon két egyéni foglalkozás, torna és gyógypedagógiai fejlesztés történt. Ezekén én is részt vehettem, így megfigyelhettem hogyan viselkedik Bende a különböző szituációkban. A fejlesztő tornán van egy kialakított munkarend minden gyermek számára. A munkarendben minden egyes feladatot egy kép jelöl, amit a gyermeknek egyik tábláról a másikra kell tenni, attól függően, hogy mikor, milyen feladatot végez éppen. Ha például a hinta vagy a mászóka következik, akkor Bende kiválasztja a mászókás képet, leveszi a tábláról, kimondja, ami a képen van és átteszi a másik táblára. Minden eszközt segít előhozni és elpakolni is, ugyanis ez is a fejlesztés része. A feladatok közben mondókákat ismételnék együtt a szakemberrel. Bende igen sok mondókát ismer, de nem mindig mondja a szakemberrel. A feladatokat ügyesen megoldja, egy-kettő van, ami nehezebben megy neki. Nagyon ügyesen tud labdázni, bordásfalra mászni, majd a tetejéről a labdákat egy kosárba dobni. Nagyon szeret trambulinozni, tud bukfencezni, de a végén fekvé marad, nem ül fel. Nagyon érdekes hétről hétre látni, hogy miben és mennyit fejlődött. Nem beszélhetünk nagy fejlődésről, inkább apró lépésekről, de mégis számára ezek hatalmasnak számítanak. Az egyik órán például nem ismételt, hanem magától mondott szavakat.

A gyógypedagógiai fejlesztéseken, a gyógypedagógussal együtt különböző játékokat játszanak. A játékokon keresztül a gyógypedagógus felméri, hogy melyik az a játék, ami tetszik neki, és ha ezt sikerült kiválasztani, akkor feladatokat kell teljesíteni a játékon belül. Például volt egy autópálya, ahol fentről lefelé lehetett gurítani az autókat cikk-cakk alakban. Bendének az volt a feladata, hogy egy autót ő gurít le, majd a következőt a gyógypedagógus. Bendének meg kellett várnia, amíg egy autót a gyógypedagógus gurít le és csak utána guríthatta le a saját autóját. Ugyanígy a buborék fújásnál, egyszer ő fúj, azután pedig a szakember. Nagyon ügyesen megcsinálta a feladatokat, amiket kapott.

3.2 Csoportos foglalkozások

A napi két csoportos zenés foglalkozáson jelen van mind az öt gyermek, aki az intenzív napon részt vesz, az öt segítő és a szakemberek. Ezen a foglalkozáson is feladatokat kapnak a gyermekek. Először minden gyermek választ magának egy hangszert a dobozból. Ezután énekelnek, és a gyerekeknek akkor kell a hangszeren játszaniuk, amikor meghallják a saját nevüket. Nagyon érdekes megfigyelni őket, hiszen minden gyermek teljesen máshogy viselkedik. Bende általában nagyon türelmesen ül és játszik a hangszerén, amit választott. Egy másik gyermek mindig feláll és kicseréli a kezében lévő hangszert

egy másikra, vagy egy másik gyermekhez megy oda és vele cseréli el. Van olyan, akinek ez a hangzavar túl sok és ezért ki kell vinni a folyosóra, mert nem bírja ezt a sok hangot. Az egyik kedvenc részem volt a zenés foglalkozáson, amikor a felnőttek egy kék kendőt fogtak a szélénél és minden gyermeknél egy plüss kacska volt. A kacsát csak akkor volt szabad a kendőbe dobni, amikor a nevüket hallották. Nagyon szerettem látni azt, ahogyan a gyermekek figyelnek, hogy mikor hallják a nevüket és mikor dobhatják végre a kendőbe a kacsát. Ezek a foglalkozások mindig nagyon jókedvűen teltek, a gyermekek szerették a játékokat, néha hangosan fel is kacagtak és többször is előfordult, hogy valamelyik gyermek a pedagógussal együtt énekelte az aktuális dalt.

Összegzés

A Léleköntő légköre megnyugtató, és azt sugallja, hogy mindenre van megoldás. A szakemberek hozzáállása a gyermekekhez, a szülőkhöz, a segítőkhez nagyon pozitív. Minden helyzetben nyugodtak maradnak és minden percben azon gondolkoznak, hogyan tudnák megkönnyíteni a családok életét. A szülők is nagyon motiváltak, amiben csak tudnak, próbálnak segíteni, és igyekeznek megfogadni azokat a tanácsokat, amiket a szakemberek adnak nekik. A fejlesztő foglalkozások autizmus specifikusak és egyénre szabottak. Több hasonló programra lenne szükség az autista gyermekek minél korábbi fejlesztésére és családjaik támogatására.